

Відповідь на Інтернет-публікацію Інституту інноваційних технологій і змісту освіти «Чи потрібно ламати списи або хто краще знає українську мову з авторів нового підручника «Математика. 1 клас» (стиль та пунктуацію заголовка збережено)

Я здивований і обурений змістом цієї публікації, адже ІТЗО намагається перевести дискусію про якість сучасних шкільних підручників в інше русло — обговорення вигаданої конкурентної боротьби двох видавництв, — захищаючи в такий спосіб честь свого мундира та відволікаючи увагу громадськості від суті порушеної проблеми.

У зазначеному матеріалі стверджується, що «київські вчителі зробили гарну справу: відповідно до нової програми написали зрозумілий і цікавий сучасній дитині підручник. Фахівцями ІТЗО та МОН підручник було визнано як **якісний** навчальний продукт з присвоєнням відповідного грифа». Виходячи з цього та інших тверджень на кшталт: «Хочемо заспокоїти громадськість — підручник «Математика. 1 клас» ніхто не буде забороняти, вилучати зі шкіл та знищувати», — вкотре переконуюсь, що боротьба з МОН — це марне витрачання часу і зусиль.

Щодо твердження про відповідність підручника Ф. Рівкінд та Л. Оляницької програмі, то його легко спростувати. Наприклад, у програмі зазначено: «Визначення часу за годинником **із точністю до годин**» (с. 148, Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1–4 класи. К.: ВД «Освіта»). А в підручнику: 12:15, 6:30, 6:15, 11:40, 10:20. На с. 86 у вправі 1 — від’ємне число (4–3–3), а це — матеріал 6 класу. У програмі, та й у математиці загалом, немає такого поняття, як «**мірка**» (с. 17, 45). У програмі — «крива», а в підручнику — «крива лінія» (с. 13). Елементи аксіоматики евклідової геометрії із сьомого класу потрапили в перший (!), де вони якщо не шкідливі, то зайві (с. 35) і т. д.

Далі — з приводу «фіаско» підручника «Математика. 1 клас» А. Заїки та С. Гарнавської (видавництво «Підручники і посібники»): до відома фахівців ІТЗО, на конкурсі він посів третє місце, отримав гриф «Рекомендовано МОН України» і, згідно з умовами конкурсу, мав би друкуватися за кошти Держбюджету. Однак уперше за всю історію конкурсу було вирішено (цікаво, ким?) підручники, що посіли третє місце, не фінансувати. І таке рішення було ухвалене вже на етапі підготовки підручників до друку. Проте заглиблюватися в це питання не хочу, бо не про це йдеться.

На сайті <http://osvita.ua> (матеріал під назвою «Навіщо вигадувати помилки в шкільних підручниках?») вміщено аналіз цього підручника, здійснений головним редактором ВД «Освіта» О. Костенком. Не вдаючись до деталізації, зауважу лише, що жодної фактичної помилки головред не знайшов. Та й не про це йдеться. Адже давно відомо, що кращий спосіб оборони — напад.

Щодо твердження, що «вирвані з контексту «помилки» мають дискусійний або рекомендаційний характер», то помилки не можуть мати «дискусійний або рекомендаційний характер». Це або помилки, або не помилки. Будь ласка, шановні фахівці ІТЗО, прокоментуйте хоча б такі помилки «дискусійного або рекомендаційного характеру»¹:

Математика. 1 клас

1. Нахзац. «30 хв = пів години» (правильно *півгодини*).
2. С. 132. «опів на сьому» (правильно *о пів на сьому*).
3. С. 3. Ерік Беел (правильно *Ерік Белл*).
4. С. 68. Завдання 4. «Ведмедик заготував на зиму кілька бочок меду. За зиму він з’їв 7 бочок меду і у нього залишилась одна повна бочка». Немає коми перед сполучником **і** — між частинами складносурядного речення. Дотичне зауваження: ведмеді взимку сплять і мед бочками не споживають. Навіщо дітям подавати завідомо хибну інформацію?
5. С. 72. Завдання 4. «У Знайки» (правильно «у *Знайки*»).
6. С. 73. Завдання 6. «...а на зустріч їм» (правильно «а *назустріч* їм»), адже назустріч у даному випадку — прийменник і пишеться разом).
7. С. 10. Завдання 2. Постав запитання до малюнку (правильно *малюнка*, адже слово *малюнок* у Р. в. одн. має закінчення **-а**).
8. С. 86. Завдання 1. $4-3-3 < 9$ ($4-3-3=-2$; від’ємні числа вивчають у 6 класі).
9. С. 136. Завдання 4. $38-3 > 35$ ($38-3=35$).

Математика. 2 клас

10. С. 98. Завдання 568. « $12 : 2 = 12$ ». (Без коментарів).
11. С. 8. Завдання 24. «В автобус зайшли 20 хлопчиків, а дівчат — на 10 менше. Скільки дівчат поїхало на екскурсію? Куди їхали хлопці, якщо відомо, що в автобусі їхали учні одного класу?» (В умові задачі про екскурсію не йдеться. Звідки вона взялася в запитанні? До чого тут учні одного класу? А якби вони були учнями різних класів, що змінилося б? Навіщо питати, куди їдуть хлопці?)
12. С. 11. Завдання 7. «Накресли довжину кожної частини». (Довжину накреслити не можна).
13. С. 13. Завдання 58. «Сестричок звати Маша, Ніна і Дарина. Найстарша з них — не Дарина і не Маша, а найменша — не Маша. Назви імена дівчаток від найстаршої до найменшої». (Правильно: найстарша і наймолодша, а не найстарша (вік) і найменша (зріст)).
14. С. 28. Завдання 140. «Довжина ламаною дорівнює ...». (Правильно *ламаної*).
15. С. 45. Завдання 241. «На телеграфному **стовпі** сиділо 7 голубів і 5 горобців. 4 пташки полетіло. Скільки пташок залишилося на **дроті**? Розв’яжи задачу різними способами, користуючись схемами». (Дві схеми — це

¹ Повний список помилок наведено в Додатку.

розв'язання двох інших задач: одна — «4 голуби полетіло», інша — «4 горобці полетіло». Пташки сиділи «на стовпі», а залишилися «на дроті» залишимо без коментарів).

16. С. 78. Завдання 451. «Бджола Майя за літо назбирала 27 кг липового меду і 24 кг квіткового. А Віллі назбирав 36 кг акацієвого меду і 15 кг гречаного ...». (Хоч бджола Майя і трутень Віллі — казкові персонажі, але діти мають знати, що одна бджола не може зібрати півцентнера меду, а трутні меду не збирають!).

17. С. 79. Завдання 460. «Виділи множину замкнених кривих ліній». (У програмі немає терміна «крива лінія»).

18. С. 87. Завдання 507. «Дядько **Шнюк** зобразив на своїй картині круги і кола. Випиши спочатку номери кіл, а потім кругів. Накресли **найбільше коло**». (Найбільшого кола не існує. І дотичне запитання: навіщо засмічувати дітям голови іменами персонажів (на кшталт дядько Шнюк, дід Шер і т. ін.) російського мультсеріалу «Лунтик та його друзі», непривабливими ані в естетичному, ані у фонетичному аспектах).

ПТЗО, виправдовуючи вживання просторічної лексики, а також граматичні та стилістичні помилки і посилаючись при цьому на 11-томний словник української мови (виданий у 1970-х роках!) і на творчість корифеїв української літератури Михайла Коцюбинського й Олександра Довженка (хоча навчальна література не передбачає використання художнього стилю мовлення), заперечує «всі висловлені зауваження». То чому, дозвольте запитати, у комерційному тиражі підручника для 1 класу (5 тис. примірників) виправлено понад 100 зазначених нами помилок?!

А загалом — списи ламати потрібно! І дискусія повинна бути саме про систему відбору і видання підручників.

Чи може Міністерство освіти заперечити тезу про те, що апробація потрібна **до**, а **не після** масового тиражу?

Чи може Міністерство заперечити тезу про те, що **саме вчитель** повинен вибирати навчальну книгу?

Чи може Міністерство заперечити тезу про те, що в підручниках помилок бути не повинно?

Чи може Міністерство заперечити, що 11 листопада 2011 р. завершено прийом рукописів підручників за програмою, затвердженою 12 вересня 2011 р. (див. накази МОН №1063 від 14.09.11 і №1050 від 12.09.11). На написання підручників відведено менше (!!!) двох місяців. Усі розуміють, для чого такий поспіх!

Чи може Міністерство заперечити, що перехід на нові програми повинен бути поступовим?

Усі ці запитання, на жаль, риторичні...

Зауважимо також, що доволі багато помилок містять й інші підручники, видані МОН за останні два роки.

Саме тому на Форумі видавців у Львові понад 30 видавництв з усіх регіонів України (Донецька і Львова, Дніпропетровська і Луцька, Сімферополя і Києва, Тернополя і Харкова, Дрогобича і Сум тощо) запропонували негайно вжити таких заходів:

1. Зобов'язати МОН проводити дворічну **апробацію підручників до** їх друку державним коштом.

2. Повернути школам право вибору альтернативних підручників та посібників.

3. Зробити грифи МОН рекомендаційними, а не обов'язковими, тобто припинити адміністративний тиск на освітян через використання ними негрифованої літератури.

4. Заборонити для використання в школах підручники з математики для 1 і 2 класів (видавництва ВД «Освіта»), які містять неприпустиму кількість помилок (кожен — понад 100).

Головний редактор видавництва «Підручники і посібники»
Ярослав Гринчишин (м. Тернопіль)

**Додатки до аналізу підручників Ф. Рівкінд, Л. Оляницької Математика. 1 і 2 клас
(видавництво «Видавничий дім «Освіта»)**

**Додаток 1. Орфографічні, граматичні, пунктуаційні, стилістичні помилки
(1 клас)**

Текст підручника	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітки
1. Ерік Беел	3	Ерік Белл	Ерік Темпл Белл — відомий історик математики та популяризатор науки. (Ця та деякі інші правки не були надіслані в МОН.)
2. Якщо ні, то маєш можливість познайомитися з нею на сторінках даної книги.	3	Краще: ознайомитися, прочитати тощо.	Познайомитися можна з людиною, а з казкою — ознайомитися.
3. Хто зліва; хто справа?	4	ліворуч, праворуч	
4. зліва, справа	5	ліворуч, праворуч	
5. Хто де знаходиться ?	6	Хто де є? або взагалі без дієслова	Слово вжите в невластивому для нього значенні. Розмовно-побутовий стиль.
6. Об'єднай тварин у групи за якоюсь ознакою. Зроби це по-іншому .	6	Об'єднай тварин у групи за якоюсь ознакою. Зроби це за якоюсь іншою ознакою.	Що це означає? По-іншому — це як?
7. ...скільки тварин на березі ?	6	...скільки тварин на березі моря?	Деться про берег чи березу? Потрібно було поставити наголос.
8. Хто де заховався? Полічи .	7	Полічи звірів, яких ти знайшов.	Який зв'язок між цими реченнями (завданнями)? Що потрібно полічити?
9. Хто де знаходиться ?	7	Хто де є? або взагалі без дієслова	Слово вжите в невластивому для нього значенні. Розмовно-побутовий стиль.
10. Хто де знаходиться? Полічи .	7	Полічи усіх звірів.	Який зв'язок між завданнями? Що потрібно полічити?
11. Постав запитання до малюнку .	10	малюнка	Граматична помилка. А на с. 48 — до малюнка.
12. Бувають лінії замкнені і незамкнені.	13	замкнені та незамкнені	Порушення милозвучності (дві букви «і» поспіль).
13. — крива лінія — ламана лінія	13	— крива — ламана	Слово лінія — зайве.
14. — цефігура , утворена двомапроменями	16	— це фігура, утворена двома променями	Немає пробілів між словами.
15. «Довжину відрізка можна виміряти. Хто найвищий, а хто найнижчий?...	17		Як порівнювати зріст удава і слоненяти???
16. зліва, справа	17	ліворуч, праворуч	
17. мірка довжини	17	міра довжини	Одиниця виміру — це міра .
18. зліва, справа	18	ліворуч, праворуч	
19. зліва, справа	19	ліворуч, праворуч	
20. Де на на малюнку заховалася цифра 3?		Де на малюнку заховалася цифра 3?	Двічі повторюється прийменник «на».
21. вліво, вправо	21	ліворуч, праворуч	
22. зліва, справа	22	ліворуч, праворуч	
23. записи у зошиті	23	записи в зошиті	у замість в . (Порушення милозвучності — після голосного перед приголосним вживається прийменник «в»).
24. Хто ближче до фінішу?	24	Хто ближчий до фінішу?	Калька з російської.
25. за порядком	28	по порядку	На с. 27 і с. 120 — «по порядку».
26. Скільки всього звірятко?.. Що тримає кожен з них?		Що тримає кожне з них?	Слово звірятко середнього роду. Р. S. На малюнку з п'яти щось тримають лише троє (а не кожен).
27. Хто найближче знаходиться до Ia-Ia?		Хто найближчий до Ia?	Слово вжите в невластивому для нього значенні. Розмовно-побутовий стиль. Персонажа культового мультфільму «Вінні-Пух» звали Ia, а не Ia-Ia.
28. вільні квартири у чарівних будиночках	31	вільні квартири в чарівних будиночках	Порушення милозвучності.
29. вільні квартири у чарівних будиночках	34	вільні квартири в чарівних будиночках	Порушення милозвучності.
30. В який день тижня...		У який день тижня...	Порушення милозвучності
31. В який день тижня день народження у Софійки?		У який день тижня день народження в Софійки?	Порушення милозвучності
32. Мальвіна і Буратіно намалювали фігури. Чим відрізняється фігура,	42	Можливо, «вірзняється» ? Або «з чим порівнювати»? Трикутником?	«Відрізняється» — від чого? Судячи з картинки, кольором; тим, що вона плоска...

Текст підручника	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітки
яку намалював Буратіно?		Прямою? Квадратом?	Лише потім з'ясовується, що це нова фігура — круг.
33. дати відповідь на питання	47	дати відповідь на запитання	
34. ...число, яке отримали виконуючи дію додавання...		...число, яке отримали, виконуючи дію додавання...	Дієприслівниковий зворот не відділений комою.
35. Який приклад до якого малюнка підходить?	48		???
36. Аліса запросила на бал 3 принцес і 4 принців	53	Аліса запросила на бал трьох принцес і чотирьох принців.	
37. Фокусник витягнув з правого рукава 5 стрічок, а з лівого рукава 4	56	Фокусник витягнув із правого рукава 5 стрічок, а з лівого — 4	Немає тире. Зайвий раз ужито слово <i>рукав</i> . Порушення милозвучності (витягнув з правого рукава — 4 літери на позначення приголосних звуків поспіль).
38. У Лісовичка було 9 тістечок. Він пригостив одним тістечком Галявинку і одним тістечком Поляночку. Скільки тістечок у нього залишилося?	57	У Лісовичка було 9 тістечок. Він пригостив одним тістечком Галявинку й одним тістечком — Поляночку. Скільки тістечок у нього залишилося?	Немає тире. Порушення милозвучності. Чому такі імена персонажів? Поляночка — це і є Галявинка. І навіщо їм тістечка?
39. У їжачка 4 грибочки. У ведмежати на 1 грибочок більше	58	У їжачка 4 грибочки. У ведмедика на 1 грибочок більше. Або: У їжаченяти 4 грибочки. У ведмежати на 1 грибочок більше	Їжачок — ведмедик, ведмежа — їжаченя.
40. Пончик з'їв 3 пиріжки...	61		Ідеться про персонажа книги російського письменника Миколи Носова «Незнайко та його друзі», але звідки сучасні першокласники мають про це знати?
41. прослідкуй	64	простеж	Просторіччя (росіянізм).
42. Підбери до них схеми.	66	Добери до них схеми.	Слово вжито не в тому значенні. Підбирають щось з підлоги тощо, а схеми або приклади тощо добирають.
43. Ведмедик Топтижка.	68		Топтижка — російське ім'я ведмеда.
44. За зиму він з'їв 7 бочок меду і у нього залишилася ще одна повна бочка.		За зиму він з'їв 7 бочок меду, і в нього залишилася ще одна повна бочка.	Немає коми перед і — між частинами складносурядного речення; замість «у» має бути «в». Ведмеді взимку сплять і мед бочками не споживають. Навіщо дітям подавати завідому неправильну інформацію?
45. прослідкуй	69	простеж	Просторіччя (росіянізм).
46. У Знайки було 3 диски з казками...	72	У Знайка було 3 диски з казками...	Персонажа Миколи Носова (про якого нинішні діти навряд чи знають) звати Знайко, тому має бути у Знайка (на с. 61 — Незнайко — відповідно Незнайка). А що означає <i>диски з казками</i> ?
47. У кінотеатр ішло 5 хлопчиків, а на зустріч їм — стільки ж дівчат.	73	У кінотеатр ішло 5 хлопчиків, а назустріч їм — стільки ж дівчат.	Орфографічна помилка. Назустріч у даному контексті — прийменник і пишеться разом.
48. Порівняй задачі і розв'яжи їх	74	Порівняй задачі та розв'яжи їх	Порушення милозвучності.
49. У Полі було 9 яблук...		Поліни ???	А в лісі? Увага дітей відвертатиметься на омонімічне словосполучення: у Полі — у полі.
50. 2 рівних відрізки		2 рівні відрізки	Має бути закінчення форми називного, а не родового відмінка.
51. коза Манька	75		No comment!
52. У Михайлика було 7 к., а у Артемка 9 к.	77	У Михайлика було 7 к., а в Артемка — 9 к.	Немає тире. Порушення милозвучності.
53. Які монети могли бути у Михайлика?		Які монети могли бути в Михайлика?	Порушення милозвучності.
54. 3кг	81	3 кг	Немає пробілу (завдання 4).
55. терези у рівновагу		терези в рівновагу	Порушення милозвучності.
56. за допомогою трилітрової і двохлітрової посудин	82	за допомогою трилітрової та дволітрової посудин	Порушення милозвучності. <i>Дволітрова</i> , а не <i>двохлітрова</i> .
57. стало у бідоні	83	стало в бідоні	Порушення милозвучності.
58. Які висловлюванні істинні, а які хибні?	85	Які висловлюванні істинні, а які — хибні?	Немає тире.
59. Які висловлюванні істинні, а які хибні?	86	Які висловлюванні істинні, а які — хибні?	Немає тире.
60. Всі птахи літають		Усі птахи літають	На початку речення має бути У.
61. Марічка приготувала для	88	Марічка підготувала для ляльки	

Текст підручника	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітки
ляльки спідничку, блузу, джинси і футболку.		спідничку, блузу, джинси і футболку.	
62. Що вона може їй одягнути?		Що вона може на неї вдягнути?	Порушено спосіб керування.
63. найменшої і найбільшої	89	найменшої та найбільшої	Порушення милозвучності.
64. солдатика і офіцера	92	солдата й офіцера	Порушення милозвучності. Чому <i>солдатик</i> ? Тоді й <i>офіцерик</i> .
65. На скільки офіцер вищий ніж солдатик?		На скільки офіцер вищий, ніж солдатик?	Немає коми.
66. Половину меду з'їли і бочка з медом стала важити 5 кг.	93	Половину меду з'їли, і бочка з медом почала важити 5 кг.	Немає коми перед «і» — між частинами складносурядного речення.
67. Написано цукерниця , намальовано скляну банку .	97		?
68. вліво, вправо	99	ліворуч, праворуч	У даному випадку це вплив російської мови.
69. Яка наближається до ялинки, а яка віддаляється?		Яка наближається до ялинки, а яка — віддаляється?	Немає тире.
70. ... у якій конструкції...			«Конструкція» — це що?
71. Український майстер мініатюр Микола Сядристий розмістив у 1 зернині 3 томи Кобзаря Т. Шевченка. Скільки макових зернин потрібно мати, щоб розмістити 9 таких томів збірки?	102		Спочатку просто зернина (яка?!), а потім — макові зернини? Кобзар Т. Шевченка — односторонній! До того ж, інформація хибна — такого виробу в М. Сядристого немає, є мініатюрна книжка «Кобзар», яка менша від макової зернини. Дивимось інформацію на сайті М. Сядристого http://microart.kiev.ua/ua/shevchenko.html : « Найменша у світі книга . Розмір 0.6 мм. Книга має 12 сторінок з віршами Т. Г. Шевченка і малюнками. На фото добре видно, що цей витвір мистецтва порівнюється з маковою зерниною, а не зроблений у ній.
72. У Петруся 16 марок, а у Вовчика 4.	104	У Петруся 16 марок, а у Володі — 4.	Немає тире. Що за ім'я Вовчик?? Ідеться про вовка?
73. пряму і обернену	104	пряму й обернену	Порушення милозвучності.
74. Петрик П'яточкин стрибнув на 7 дм у висоту	107		Для чого тут цей персонаж?? І чи всі учні його знають? Тут Петрик, а перед тим було Петрусь.
75. знаходиться	109		Слово вжите в неправильному значенні. Розмовно-побутовий стиль.
76. для уроків праці	112	для уроків трудового навчання	Немає такого предмета. Це сленгова назва уроків трудового навчання!
77. Пташка золотава сивка перебуває у повітрі...	114		Навіщо дітям подавати інформацію про цю, невідому й більшості дорослих, пташку?
78. Полічи скільки грошей у кожного з хлопчиків.	118	Полічи, скільки грошей у кожного з хлопчиків.	Немає коми у складнопідрядному реченні.
79. У Гліба... У Олеся... У Сашка...			Олеся і Сашко — це форми одного й того ж імені <i>Олександр</i> . Див. <i>Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська. Словник власних імен. — К. : Наукова думка, 2005. — С. 84.</i>
80. У Тимка 33 грн, а у Семена 27 грн.		У Тимка 33 грн, а в Семенка — 27 грн.	Немає тире. Порушення милозвучності. Чому Семен, а не Семенко ? (Якщо вже Тимко, то має бути Семенко, а якщо Тимофій, то Семен — обидві повні форми або обидві зменшувальні.)
81. Запиши числа, яких не вистачає?	120	Запиши числа, яких не вистачає.	Це розповідне речення. У кінці речення має бути крапка, а не знак питання.
82. Маленька Поночка...	122		Навіщо вводити імена персонажів американських мультсеріалів і, до того ж, не зовсім сучасних? Невже немає українських національних казкових героїв?
83. фігуру із паличок	123	фігуру з паличок	Порушення милозвучності.
84. Ім'я Юрась	128		Кількома сторінками раніше був Юрко.
85. У відрі 12 л води, у каstrулі 5 л, а у бідоні стільки, скільки в каstrулі і відрі разом. На скільки більше води у бідоні, ніж у каstrулі?	128	У відрі 12 л води, у каstrулі 5 л, а в бідоні стільки, скільки в каstrулі й відрі разом. На скільки більше води в бідоні, ніж у каstrулі?	Порушення милозвучності.
86. Прибери три палички так, щоб стало три трикутники.	125	Забери три палички так, щоб стало три трикутники.	Прибрати можна в кімнаті, а палички — забирають (на с. 140 — забери).
87. 4 чотирикутника, 3 чотирикутника	125	4 чотирикутники, 3 чотирикутники	Має бути закінчення Н. в. множини.

Текст підручника	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітки
88. Електричка відправилася	133	Електричка вирушила	Росіянізм.
89. Бджола живе 30 днів, а метелик шовкопряд 10 днів.	133	Бджола живе 30 днів, а метелик шовкопряд — 10 днів.	Немає тире.
90. 2 дні підряд	133	2 дні поспіль	Стилістична помилка.
91. гостювала у бабусі	133	гостювала в бабусі	Порушення милозвучності.
92. Розглянь як виконали додавання.	134	Розглянь, як виконали додавання.	Пропущена кома.
93. африканський марабу			Чи відома ця назва першокласникам?
94. У перший сіло 34 учні, у другий 22 учні, а у третій 23 учні.	137	У перший сіло 34 учні, у другий — 22 учні, а у третій — 23 учні.	Немає двох тире.
95.	137	Автобус іде з лівого боку вулиці.	Це — Британія?
96. У одному метрі...	138	В одному метрі...	Порушення милозвучності
97. Тіло дорослого блакитного кита завдовжки 30 м, а новонародженого китеняти 10 м.	139	Тіло дорослого блакитного кита завдовжки 30 м, а новонародженого китеняти — 10 м.	Немає тире.
98. Хто яке місце посів, коли відомо, що вовк прибіг раніше лисиці, а лисиця — передостанньою.	139	Хто яке місце посів, коли відомо, що вовк прибіг раніше від (за) лисиці (ю), а лисиця — передостанньою?	Немає знака «?» в кінці питального речення; немає прийменника «від».
99. Скільки журавлів звили гнізда? Скільки журавлів залишилося без сімейних турбот?	139	Скільки журавлів звили гнізда? Скільки журавлів залишилося без гнізд?	???
100. Вороні Карі виповнилося 80 років, а черепасі Масі 100.	139	Вороні Карі виповнилось 80 років, а черепасі Масі — 100.	Немає тире. Черепасі Масі — немилозвучно.
101. стане на ваги	140	стане на вагу Або: стане на терези	
102. 3 курячих яйця	140	3 курячі яйця	Розм.
103. — Ма-а-мо! — заревло Теля заплакало.	141	— Ма-а-мо! — заревло Теля.	

Математичні та методичні помилки і неточності (1 клас)

Текст підручника	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітки
104. Хто ближче; хто далі?	4		Просторовий малюнок не дає можливості відповісти на поставлені запитання. Від чого ближче? Від кого далі?
105. Який предмет зайвий? Чому?	8	Який предмет зайвий на кожному малюнку? Чому?	Невідомо, що відповідати на таке запитання.
106. Кількість предметів множини виражають числом.	9	Кількість елементів множини виражають числом.	Множина може складатися з елементів, які не є предметами, або складатися одночасно з предметів і не предметів.
107. Відсутність елементів у множині виражають числом нуль.	9	Кількість елементів у множині, яка не містить елементів, позначають числом нуль.	Відсутність елементів у множині позначають значком \emptyset — порожня множина.
108. Хто увійде в клас першим? Другим? Третім? Хто останнім?	10	Хто йде до класу першим? Другим? Третім? Хто останнім?	Хто увійде в клас першим, невідомо, бо ввічливі діти можуть пропустити туди першою вчительку або...
109. Скільки? Назви порядковий номер кожної тварини, починаючи з козенятка. Полічи в іншому напрямку.	11	Скільки тварин? Назви порядковий номер кожної тварини, починаючи з козенятка. Полічи в іншому порядку.	Запитання «Скільки?» не має однозначної відповіді. Ложок? Тарілок? Полічити в певному напрямку? За чи проти годинникової стрілки???
110. Хто високий? Хто низький?	11	Хто вищий? Хто нижчий?	Поняття «високий» є відносним. Якщо жирафа порівняти з підйомним краном...
111.	13		Першокласники не зможуть засвоїти за урок такий об'єм нового матеріалу: точка; пряма; вертикальна пряма; горизонтальна пряма; похила пряма; замкнена лінія; незамкнена лінія.
112. Чому їжачок перемиг у змаганні?	14		Завдання не стосується ні теми уроку, ні математики загалом.
113. Чого один чи одна? Чого двоє? Що зайве на малюнку? Чому?	15	Чого по одному? Чого по два?	Запитання сформульоване граматично неправильно. Якщо формулювати запитання: «Чого один чи одна?», то потрібно і далі питати: «Чого два чи дві, чи двоє?» Запитання «Що зайве на малюнку?» не має лише однієї відповіді.
114. Промінь — це частина прямої, яка тільки з одного боку обмежена точкою. Кут — це фігура, утворена двома променями, що мають спільний початок.	16		Тут і далі давати означення геометричним фігурам (промінь, кут, відрізок, ламана, трикутник тощо) недоцільно. Це матеріал геометрії 7-го класу.

Текст підручника	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітки
115. Довжину відрізка можна виміряти. Хто найвищий, а хто найнижчий? Скільки пальм зліва, а скільки — справа? Один крок — це мірка довжини. Порівняй довжини відрізків.	17		Думка автора незрозуміла. Спочатку — «виміряти», далі — «найвищий»?! Починати пояснення про вимірювання довжини із вимірювання її кроками — це закладати в учнів неправильне уявлення про міру (кроки бувають різними). Вправа некоректна.
116. Скільки? Хто ближче до фінішу? Хто далі?	24		Просторове розміщення бігунів на малюнку не дає можливості однозначно встановити, хто з них найдалше від фінішу.
117. Кого на малюнку чотири? Чого на малюнку чотири?	25	Кого на кожному з чотирьох малюнків четверо?	Малюнок складається з чотирьох блоків. Із завдання не зрозуміло, чи лічити потрібно кожного разу в одному блоці, чи в усіх чотирьох разом. А чого чотири?
118.	31	На числовому промені у завданні 4 потрібно забрати числа 7, 8, 9, 10.	Тут і далі на сторінках 32, 33, 36 деякі з цифр 7, 8, 9 ще не вивчалися.
119. $1 + 4 + 1$	32	$1 + 4$	Додавання натуральних чисел з допомогою числового променя виконується вперше, тому недоцільно при первісному засвоєнні пропонувати приклад на дві дії.
120. Знайди однакові фартушки.	32	Знайди фартушки з однаковим орнаментом.	Однакових фартушків, у розумінні рівних фігур, на малюнку немає.
121. ... Який день тижня буде за порядком третім; п'ятим; сьомим?	34	Який день тижня буде за порядком третім; п'ятим; сьомим, якщо починати відлік днів з понеділка?	Без уточнення початку відліку задача не матиме відповіді.
122. Скільки прямих можна провести через одну точку? Кажуть: «Прямі перетинаються в одній точці». Через дві точки можна провести лише одну пряму.	35	Як «кажуть» пов'язано з попереднім запитанням???	Елементи аксіоматики евклідової геометрії у першому класі зайві й шкідливі.
123. Який відрізок найдовший? Найкоротший? Скільки відрізків однакової довжини?	35		Розв'язати завдання учні не зможуть, бо їм ще не пояснювали ні рівності відрізків, ні їх вимірювання.
124. Допоможи Мудрій Сові поділити порівну 8 горішків між двома білочками.	37		Задача на поділ величини на дві рівні частини недоречна у першому класі.
125. Скільки трикутників на малюнку? А чотирикутників?	40		Малюнок надто складний для першокласників.
126. $7 - 7$	41	Над прикладом $7 - 7$ слід намалювати 7 гномиків.	На малюнку слід намалювати 7 гномиків, щоб їм можна було роздати 7 шапочок.
127. Чим відрізняється фігура, яку намалював Буратіно?	42	Чим відрізняється фігура, яку намалював Буратіно, від фігури, яку намалювала Мальвіна?	
128. Мірка від 0 до 1 — це 1 см; від 0 до 2 — 2 см...	45	Довжина відрізка від 0 до 1 — 1 см.	Довжина відрізка від 0 до 2 не є мірою у загальноприйнятому розумінні.
129. Юрко і Петрик вимірювали кроками відстань від школи до спортивного майданчика.	45	Юрко і Петрик вимірювали кроками відстань між двома деревами.	Відстань між геометричними фігурами — вища математика. Тут потрібно пропонувати відстань між точками.
130. Відрізки однакової довжини називають рівними.	50	Відрізки однакової довжини є рівними.	У підручнику відрізки порівнювали уже неодноразово, а означення (і то помилкове) автори подали лише тепер.
131. Щоб збільшити число на кілька одиниць, потрібно додати. Щоб зменшити число на кілька одиниць, потрібно відняти.	58		Формулювати ці твердження у вигляді правила недоцільно. Формулювання правил сумнівне.
132. Прослідкуй, як зміниться сума від зміни одного доданку при сталому другому.	64	Простеж, як зміниться сума від зміни одного доданка при сталому іншому.	Доданки можуть бути першим і другим або одним та іншим.
133. Прослідкуй, як зміниться різниця від зміни одного з компонентів при сталому другому.	69	Простеж, як зміниться різниця від зміни одного з компонентів при сталому іншому.	Компоненти можуть бути першим і другим або одним та іншим.
134. Народні майстрині оздобили 10 українських костюмів. З них 7 костюмів — для дівчаток. Скільки костюмів для хлопчиків оздобили	76	Народні майстрині оздобили 10 українських костюмів. З них 7 костюмів — для дівчаток, а решту — для хлопчиків. Скільки костюмів для хлопчиків оздобили майстрині?	Відповідь невідома, бо з умови не слідує, що решта костюмів оздоблювалась для хлопчиків.

Текст підручника	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітки
майстрині?			
135. $9 - 2 - 1 + 5$	79	$9 - 2 - 3 + 5$	Значення виразу виходить за межі першого десятка.
136. $4 - 3 - 3 < 9$	86	$4 - 3 + 3 < 9$	Вираз у лівій частині нерівності не має змісту (це 1 клас).
137. Згряя з 13 лелек пролетіла 18 кілометрів. Скільки кілометрів пролетів 1 лелека?	91	Стадо з 18 черепах пройшло 18 дециметрів. Скільки дециметрів пройшла 1 черепаха?	Учні ще не вивчали вимірювання довжини у кілометрах. Для того, щоб розв'язання завдання не було очевидним, числа 13 і 18 треба замінити одним числом.
138. Запиши зріст солдатики і офіцера у сантиметрах; у дециметрах і сантиметрах.	92	Запиши зріст іграшкових солдатів і офіцера в сантиметрах; у дециметрах і сантиметрах.	Шкала на рисунку не відповідає вимірюванню у сантиметрах.
139. Сосна вища від берези на 4 м, а тополя — на 10 м. Порівняй висоту сосни і тополі.	99		Це завдання потрібно перевести в розряд складніших.
140. Маємо сорок дев'ять гудзиків. Додамо один гудзик до дев'яти. Утвориться ще один десяток. Отже, отримали 5 десятків, або 50.	106		Не сформульована умова завдання, і тому не зрозуміло, навіщо воно.
141. Запиши числа: 21, 36, 70, 16, 61.	111	Запиши і прочитай числа: 21, 36, 70, 16, 61.	
142. ... На скільки більше принцес приїхало на бал?	111	На скільки більше принцес, ніж принців, приїхало на бал?	
143. Який вік полярної качки?	114	Скільки років живе полярна качка?	Про вік не йдеться.
144. Запиши числа, більші на 1: 34, 67, 12, 90, 48.	115	Запиши числа, більші на 1 від чисел: 34, 67, 12, 90, 48.	Упорядкування умови завдання.
145. Запиши числа, менші на 1: 92, 25, 19, 87, 40.	115	Запиши числа, менші на 1 від чисел: 34, 67, 12, 90, 48.	Упорядкування умови завдання.
146. $30 + 7 = 37$ $30 - \square = \square$ $\square - \square = \square$	118	$30 + 7 = 37$ $37 - \square = \square$ $\square - \square = \square$	Описка.
147. 58. $15 - 10$ $15 - 10$	120		У завданні 4 приклад $15 - 10$ повторюється.
148. У відрі 12 л води, у каstrулі 5 л, а у бідоні стільки, скільки в каstrулі і відрі разом. На скільки більше води у бідоні, ніж у каstrулі?	128	У відрі 10 л води, у каstrулі 5 л, а в бідоні стільки, скільки в каstrулі і відрі разом. Скільки води у бідоні і у каstrулі разом?	Для розв'язання задачі не потрібно виконувати жодної дії адже у бідоні води більше, ніж у каstrулі на ту кількість води, яка є у відрі.
149. Визнач час на кожному годиннику. Назви час по-різному.	132		Завдання 3 і 4 виходять за межі програми і є важкими для першокласників.
150. Визнач час на кожному годиннику. Який час буде показувати кожний годинник через 10 хв?	133		Завдання 1 виходить за межі програми і є важким для першокласників.
151. $38 - 3 > 35$	136	$38 - 3 > 34$	Математична помилка.
152. Побудуй два відрізки. Один дорівнює сумі довжин даних відрізків, а другий — їх різниці.	136	Побудуй два відрізки. Один дорівнює сумі довжин даних відрізків, а інший — їх різниці.	Відрізки можуть бути першим і другим або одним та іншим.
153. На уроці фізкультури діти вишикувалися за зростом (крайній зліва — найвищий). Петрик вищий за Богдана, але нижчий за Оленку. Віталій — найвищий. Назвіть імена дітей за порядком зліва направо.	139	На уроці фізкультури четверо дітей вишикувалися за зростом (крайній ліворуч — найвищий). Петрик вищий за Богдана, але нижчий за Оленку. Віталій — найвищий. Назвіть імена дітей за порядком зліва направо.	

Додаток 2. Ф. Рівкінд, Л. Оляницька Математика. 2 клас (видавництво «Видавничий дім «Освіта»)

Текст у підручнику	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітка
154. Календар	Форзац	Календар на форзаці подано лише на один рік, а підручник розрахований на 5 років.	
155. На одній вулиці 20 будинків, а на другій — на 2 будинки більше.	8	На одній вулиці 20 будинків, а на іншій — на 2 будинки більше.	
156. В автобус зайшли 20 хлопчиків, а дівчат — на 10 менше. Скільки дівчат поїхало на екскурсію? Куди їхали	8	В автобус для поїздки на екскурсію зайшло 20 хлопчиків, а дівчат — на 10 менше. Скільки дівчат поїхало на екскурсію?	В основний текст не варто ставити задачу з неточними (некоректними) запитаннями.

Текст у підручнику	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітка
хлопці, якщо відомо, що в автобусі їхали учні одного класу?			
157. На одній полиці стояло 14 книг, а на другій — на 2 книги більше.	8	На одній полиці стояло 14 книг, а на іншій — на 2 книги більше.	
158. В автосалоні було 2 машини і 4 мотоцикли. Скільки всього коліс мали транспортні засоби?	9	В автосалоні було 2 легкових автомобілі і 4 мотоцикли. Скільки всього коліс мали транспортні засоби?	Машини (це можуть бути і вантажні машини) можуть мати різну кількість коліс.
159. Назви кожну геометричну фігуру. Чи можна ці фігури назвати одним словом ? Чому? Для даної множини фігур виділи підмножини. Скільки елементів містить кожна підмножина?	9		Чи можна фігури назвати словом «фігури»???
160. Стрічку завдовжки 12 см розрізали... Накресли довжину кожної частини...	11		Можна накреслити відрізок, а довжину — виміряти (а не накреслити) .
161. Сестричок звати Маша, Ніна і Дарина. Найстарша з них — не Дарина і не Маша, а найменша — не Маша. Назви імена дівчаток від найстаршої до найменшої.	13	Сестричок звати Маша, Ніна і Дарина. Найстарша з них — не Дарина і не Маша, а наймолодша — не Маша. Назви імена дівчаток від найстаршої до наймолодшої .	Недопустимо порівнювати вік і ріст. «Найменша» означає ознаку за зростом (або величиною), а не за віком.
162. У Софійка була колекція листівок. Переглядаючи листівки, дівчина виявила, що серед 28 листівок є 4 однакові. Скільки різних листівок було у Софійки?	17		Цю та інші нестандартні задачі варто виділяти серед інших, щоб при їх розв'язанні допускалось менше помилок.
163. Переклади 4 палички так, щоб утворилось 4 квадрати. Переклади 5 паличок так, щоб утворилось 3 квадрати.	20	Переклади 4 палички так, щоб утворилось 4 квадрати. Переклади 4 палички так, щоб утворилось 3 квадрати.	Завдання буде красивішим і кориснішим у зміненому формулюванні.
164. Побудуй два відрізки, якщо перший дорівнює сумі даних відрізків, а другий — їх різниці.	21	Побудуй два відрізки, якщо довжина першого дорівнює сумі довжин даних відрізків, а довжина другого — їх різниці.	
165. Денис влітку на канікулах у бабусі щовечора випивав склянку свіжого молока. Вранішнє молоко жирніше, ніж денне, а вечірнє — не таке жирне, як денне. Якої жирності молоко споживав Денис?	21	Денис влітку на канікулах у бабусі щовечора випивав склянку свіжого молока. Вранішнє молоко жирніше, ніж денне, а вечірнє — не таке жирне, як денне. Якої жирності молоко споживав Денис?	У розмовній мові частину висловлення «Вранішнє молоко жирніше, ніж денне, а вечірнє — не таке жирне, як денне» слід розуміти, що вечірнє молоко має меншу жирність, ніж денне. З точки зору математики матимемо, що коли вечірнє молоко не таке жирне, як денне, то їхня жирність різна, але не відомо яка з них більша.
166. На виставці авторської ляльки Олени Задорожної 26 осіб відвідали майстер-клас із виготовлення ляльки-мотанки. 20 дівчаток виготовляли ляльку. Скільки дітей не брали участь у виготовленні ляльки-мотанки?	23	На виставці авторської ляльки Олени Задорожної 26 дітей відвідали майстер-клас із виготовлення ляльки-мотанки. Виготовляли ляльку 20 із присутніх дівчаток . Скільки дітей не брали участь у виготовленні ляльки-мотанки?	Умова завдання в авторській редакції передбачає відповідь, що у виготовленні ляльки-мотанки не брала участь будь-яка кількість дітей, присутніх на майстер-класі.
167. Гра «Хто швидше долетить до Місяця?». Якщо отримали однакову відповідь, то обрали правильний шлях. Рухайтесь від зірки до зірки.	24		Умова не пояснює, що треба робити на рисунку, а навпаки — заплутує завдання.
168. Довжина ламаною дорівнює ...	28	Довжина ламаної дорівнює ...	
169. Довжина однієї ланки ламаної 5 см, другої — 3 см, а третьої — 7 см. Накресли ламану і знайди її довжину.	39	Довжина першої ланки ламаної 5 см, другої — 3 см, а третьої — 7 см. Накресли ламану і знайди її довжину.	
170. На телеграфному стовпі сиділо 7 голубів і 5 горобців. 4	45	На дротах між телеграфними стовпами сиділо 7 голубів і 5 горобців. 4 пташки	????

Текст у підручнику	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітка
пташки полетіло. Скільки пташок залишилося на дроті? Розв'яжи задачу різними способами, користуючись схемами.		полетіло. Скільки пташок залишилося на дротах?	
171. Схема 1 до №241.	45	Це схема розв'язання задачі з умовою: «4 горобці полетіло.»	Розв'язок задачі на жодній зі схем не поданий. $(7+5)-4$
172. Схема 2 до №241.	45	Це схема розв'язання задачі з умовою: «4 голуби полетіло.»	Розв'язок задачі на жодній зі схем не поданий. $(7+5)-4$
173. 	46		Автори називають зображений квадрат чарівним, маючи на увазі, що у нього суми чисел у рядках і стовпцях, розміщених по периметру, рівні. У математиці прийнято називати квадрат чарівним, якщо у нього рівні суми чисел в усіх рядках, стовпцях і діагоналях.
174. Щоб додати число до суми двох чисел, достатньо додати це число до одного з доданків, а до отриманого результату додати інший доданок.	48	Щоб додати число до суми двох чисел, достатньо додати це число до одного з доданків і до іншого доданку додати отриманий результат.	До наведеного у підручнику прикладу $(9 + 5) + 5 = 9 + (5 + 5) = 9 + 10 = \dots$ (р) формулювання відповідного правила не точне.
175. Щоб відняти суму двох чисел від третього числа, достатньо відняти від цього числа один із доданків, а від отриманого результату відняти другий доданок.	49	Щоб від числа відняти суму двох чисел, достатньо відняти від цього числа один із доданків і від отриманого результату відняти другий доданок.	Формулювання правила некоректне.
176. Знайди числа від 1 до 20. Напиши пропущені числа.	50	Знайди серед чисел від 1 до 20 пропущені числа і запиши їх.	Авторське формулювання некоректне.
177. Напиши суму п'яти непарних чисел, якщо ця сума дорівнює 25.	51	Сума п'яти непарних чисел дорівнює 25. Напиши ці числа.	Авторське формулювання дивне.
178. Склади і запиши вирази за таблицею. Обчисли їх значення.	56	Запиши вирази за таблицею. Обчисли їх значення.	
179. 1. Двоцифрове число розклади на зручні доданки. 2. До одноцифрового числа додай перший із зручних доданків. Отримаєш кругле число 10. 3. До отриманого результату додай другий із зручних доданків.	56	1. Двоцифрове число розклади на зручні доданки. 2. До одноцифрового числа додай такий із зручних доданків, щоб отримати кругле число 10. 3. До отриманого результату додай інший із зручних доданків.	
180. Назви всі фігури на кожному малюнку.	57	Назви всі однокольорові фігури на кожному малюнку.	Без уточнення, що фігури однокольорові, буде надто багато фігур.
181. $40 - 8 = (30 + 10) - 8 = (10 - 8) + 30 = 2 + 30 = 32$	58	$40 - 8 = (30 + 10) - 8 = 30 + (10 - 8) = 30 + 2 = 32$	Така форма запису зрозуміліша і зручніша.
182. Знайди периметри квадрата і найменшого трикутника.	63	Знайди периметри квадрата і трикутника АВК .	Авторське формулювання некоректне.
183. 1 дм 42 см – 37 см	69	5 дм 2 см – 37 см	Авторський запис некоректний.
184. Кожне з чисел округли до більшого	73	Кожне з чисел округли до більшого круглого числа	
185. На фото зліва — польовий горобець, справа — горобець хатній.	75	Ліворуч — польовий горобець, праворуч — горобець хатній.	
186. Скільки трикутників потрібно побудувати у кожній фігурі, щоб утворився прямокутник?	76	Скільки найменше трикутників потрібно побудувати у кожній фігурі, щоб утворився прямокутник?	До авторського запитання можливі відповіді 1, 2, 3, 4 і т. д.
187. Бджола Майя за літо назбирала 27 кг липового меду і 24 кг квіткового. А Віллі назбирав 36 кг акацієвого меду і 15 кг гречаного.	78		Навіщо давати учням завідомо неправильну інформацію?
188. Виділи множину замкнених кривих ліній.	79		Згідно програми поняття « крива лінія » не вводиться.
189. Коло — замкнена крива лінія.	80	Коло доцільно вводити через його побудову циркулем, а не через хибне означення.	Неправильне означення кола не розширяє кругозір учнів, а шкодить їх розумінню суті математичних означень.
190. Точка, в якій міститься голка циркуля — центр кола. Ця точка позначається великою	80	Ця точка позначена на рисунку великою латинською буквою <i>O</i> .	У дітей сформується думка, що центр кола можна позначати тільки великою латинською буквою <i>O</i> .

Текст у підручнику	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітка
латинською буквою <i>O</i> .			
191. Допоможи Гвинтику та Сиропчику знайти свої речі.	81	Обчисли спочатку приклади Гвинтика, а потім — Сиропчика.	Речі Гвинтика та Сиропчика можна знайти без будь-яких обчислень.
192. коло — це замкнена ...;	82		Провокація до повторення хибного означення кола.
193. Допоможи Пончику зібрати бублики і печиво.	83	Обчисли спочатку приклади в бубликах, а потім — у печиві.	Бублики і печиво можна знайти без будь-яких обчислень.
194. За три дні з вулиці Павлівської вивезли 18 машин снігу, з вулиці Гоголівської — на 3 машини більше, а з вулиці Артема — на 5 машин більше, ніж Павлівської і Гоголівської разом. Скільки машин снігу вивезли з вулиці Артема? Яка вулиця найдовша? Чому?	85		Відповіді на запитання « Яка вулиця найдовша? » немає, бо залежність кількості вивезеного з вулиці снігу від довжини вулиці не обов'язково є зростаючою функцією.
195. Учні другого класу готувалися до Новорічного свята. 7 хлопчиків розучували танець веселих Дідів Морозів, 9 учнів — казку «Рукавичка», а решта — пісні та вірші різних казкових героїв. Скільки учнів другого класу розучували пісні та вірші, якщо у цьому класі навчається 31 учень?	86	Учні другого класу готувалися до Новорічного свята. 7 хлопчиків розучували танець веселих Дідів Морозів, 9 інших учнів — казку «Рукавичка», а решта — пісні та вірші різних казкових героїв. Скільки учнів другого класу розучували пісні та вірші, якщо у цьому класі навчається 31 учень?	Уточнення «інших» створює потрібну ситуацію, коли сума кількостей трьох груп учнів дорівнює кількості учнів у класі.
196. 505. Лунтік і дід Шер... , до того ж Шер розбив 2 тарілки.		...до того ж Шер розбив 2 чисті тарілки.	Не вказано, які тарілки були розбиті.
197. Накресли найбільше коло.	87	Накресли коло найбільшого радіуса, з тих що на рисунку.	Найбільшого кола не існує.
198. $68 + 15 + 20$	88	$68 + 15 + 10$	Значення виразу більше, ніж 100.
199. Однакові числа Снігова Королева замінила однаковими фігурами. Згадайся, які це числа?	89		У першій схемі є 8 варіантів відповіді. Завдання на вгадування такого типу не сприяє математичному розвитку дітей.
200. Тарас склав двох сніговиків з геометричних фігур. Якого сніговика насправді не існує? Полічи кількість кругів, з яких складено першого сніговика.	89		А якого не існує? Про що йдеться???
201. Щоб збільшити число на кілька одиниць, треба додати.	96	Щоб збільшити число на кілька одиниць, треба до цього числа додати цих кілька одиниць.	Авторське правило беззмістовне. (Порівняй з правилом на с. 103.)
202. Мама розклала 8 тістечок на тарілки по 2 на кожну. Скільки вийшло тарілок із тістечками?	97	Мама розклала 8 тістечок на тарілки по 2 на кожну. На скількох тарілках розкладено тістечка?	
203. (:) — знак ділення.	97	: — знак ділення.	Учні вперше ознайомлюються зі знаком ділення, тому цей знак не потрібно брати в дужки.
204. $12 : 2 = 12$	98	$12 : 2 = 6$	У підручнику допущено помилку.
205. Поночка розклала 10 цукерок по 2 на кожне блюдце. Скільки вийшло блюдець з цукерками?	100	Поночка розклала 10 цукерок по 2 на кожне блюдце. На скількох блюдцях розкладено цукерки?	
206. Зверни увагу! Розкласти порівну — означає поділити на рівні частини.	100	Зверни увагу! Розкласти порівну означає поділити на рівні частини.	Тире тут зайве.
207. Щоб зменшити число на кілька одиниць, потрібно відняти цю кількість одиниць.	103	Щоб зменшити число на кілька одиниць, потрібно від числа відняти цю кількість одиниць.	
208. При діленні будь-якого числа самого на себе отримаємо 1: $a : a = 1$.	107	При діленні будь-якого числа крім нуля самого на себе отримаємо 1: $a : a = 1$.	Математична помилка.
209. Вчителька попросила чергового роздати по 3 пензлики 9 учням. Скільки всього було пензликів?	113	Учителька попросила чергового роздати по 3 пензлики 9 учням. Скільки всього пензликів було роздано?	

Текст у підручнику	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітка
210. Скільки часу показує кожний годинник?	126, 127	Котру годину показує кожний годинник?	Завдання цієї вправи виходять за межі програми з математики для 2 класу.
211. Планета Земля входить до Сонячної системи і обертається навколо Сонця за 365 (366) діб, а навколо себе за 24 години. ... 1 місяць = 30 (31) діб	128	Планета Земля входить до Сонячної системи і обертається навколо Сонця трохи більше, ніж за 365 діб, а навколо себе за 24 години. ... 1 місяць може мати 28, 29, 30 або 31 добу.	Ця інформація виходить за межі програми з математики для 2 класу. Особливо, що стосується числа 365.
212. На який день тижня припадає 1 вересня; 8 березня?	129	На який день тижня 2012 року припадає 1 вересня; 8 березня?	Календар на форзаці подано лише на один рік, а підручник розрахований на 5 років.
213. Маса однієї індички становить 5 кг. Скільки важать 7 таких індичок?	134	Маса однієї індички становить 5 кг. Яка маса 7 таких індичок?	
214. Геологи знайшли 8 каменів, маса яких становить 1 кг, 2 кг, 3 кг, 4 кг, 5 кг, 6 кг, 7 кг, 8 кг. Ці камені розклали у 4 рюкзаки так, щоб у кожному рюкзаку маса була однакою. Як вони це зробили?	139	Геологи знайшли 8 каменів, маса яких становить 1 кг, 2 кг, 3 кг, 4 кг, 5 кг, 6 кг, 7 кг, 8 кг. Ці камені розклали у 4 рюкзаки так, щоб у всіх рюкзаках маса була однакою. Як вони це зробили?	
215. Розглянь малюнок і назви фігури, що є многокутниками. Назвіть інші фігури.	143	Розглянь малюнок і назви фігури, які є многокутниками. Назви інші фігури.	
216. Кількість яблук у кошику виражається двоцифровим числом. Ці яблука можна поділити порівну між двома, або між трьома, або між п'ятьма дітьми. Але не можна розділити порівну між чотирма дітьми. Скільки яблук у кошику?	146	Кількість яблук у кошику виражається двоцифровим числом меншим ніж 50. Ці яблука можна поділити порівну між двома, або між трьома, або між п'ятьма дітьми. Скільки яблук у кошику?	Задача складна і, крім того, має два розв'язки 30 і 90. Наша правка усуває ці обидва недоліки.
217. Між цифрами 1, 2, 3, 4, 5 постав знаки дій і дужки так, щоб значення утвореного виразу дорівнювало 40.	147		Ми не знайшли розв'язок.
218. При діленні нуля на будь-яке число отримуємо нуль: $0 : a = 0$. На нуль ділити не можна!	150	При діленні нуля на будь-яке число відмінне від нуля отримуємо нуль: $0 : a = 0$. На нуль ділити не можна!	
219. У маленьких бунгало на березі моря жили троє кошенят: Біле, Чорне, і Руде.	153	У маленьких бунгало на березі моря жили троє кошенят: Біле, Чорне і Руде.	Зайва кома.
220. Є три монети. Дві з них однакової маси, а одна — легша, фальшива. Як за допомогою терезів знайти фальшиву монету без гир лише одним зважуванням?	153	Є три монети. Дві з них однакової маси, а одна — легша, фальшива. Як за допомогою терезів без гир лише одним зважуванням знайти фальшиву монету?	
221. Прочитай числа. За якими ознаками вони об'єднані у групи? Як називають ці групи?	154		На рисунку праворуч складно знайти яку-небудь варту уваги об'єднаної ознаку.
222. «Задайте якомога більше запитань»	5	«Поставте якомога більше запитань»	
223. «Скажи по-різному скільки пігулок у кожному наборі»	9	«Скажи по-різному, скільки пігулок у кожному наборі»	«по-різному» пишеться через дефіс, а в складнопірядному реченні має бути кома перед «скільки».
224. «В автосалоні було 2 машини і чотири мотоцикли. Скільки всього коліс мали транспортні засоби?»	9	Оскільки не зазначено, про які саме «машини» (автомобілі?) йдеться, це можуть бути не лише 4-колісні легківки, а й вантажівки з більшою кількістю коліс (до 24-х). Мотоцикли також бувають 3-колісні.	
225. «Дід Прокіп і бабуся Марта»	12	«Дідусь Прокіп і бабуся Марта» або «Дід Прокіп і баба Марта»	Незрозуміло, чому «дід», але «бабуся».
226. «Назви імена дівчаток від найстаршої до найменшої».	13	«Назви дівчаток від найстаршої до наймолодшої»	«Імена» не мають ні віку, ні розміру.
227. «Дізнаєшся хто виграв, якщо		«Дізнаєшся, хто виграв, якщо знайдеш	Пропущено кому в складнопірядному

Текст у підручнику	Стор.	Зміст зауваження (варіант правки)	Примітка
знайдеш значення виразів на рибках»		значення виразів на рибках»	реченні перед сполучним словом «хто»
228. «Найбільший кролик на континенті важить 22 кг»	19		Про який континент ідеться?
229. «Перевір, чи вистачить звірятам молока, що в глечики, якщо кожен із них може випити по 1 л молока?»	22	«Перевір, чи вистачить звірятам молока, що в глечики, якщо кожен із них може випити по 1 л молока».	Це речення не питальне, а отже, знак питання в кінці не потрібний.
230. «Мама придбала 18 зошитів. З них 5 зошитів у лінійку, 7 зошитів у косу лінійку і кілька зошитів у клітинку».	38	«Мама придбала 18 зошитів. З них 5 зошитів у лінійку, 7 зошитів у косу лінійку і кілька зошитів у клітинку».	Правильна (стандартна) класифікація зошитів: «у лінійку», «у косу лінійку» та «у клітинку».
231. «Гнат поклав у коробку 9 олівців і їх стало 16»	43	«Гнат поклав у коробку 9 олівців, і їх стало 16»	Між частинами складносурядного речення, з'єднаними сполучником «і», ставиться кома.
232. «Майстерня пошиття одягу купила 5 сувоїв шерсті та 3 сувої драпу»	57		Драп — це теж шерстяна тканина.
233. «18 кг меду дідусь продав і в нього залишилося ще 47 кг».	73	«18 кг меду дідусь продав, і в нього залишилося ще 47 кг».	Між частинами складносурядного речення, з'єднаними сполучником «і», ставиться кома.
234. «Точка, в якій міститься голка циркуля — центр кола».	80	«Точка, в якій міститься голка циркуля, — центр кола».	Підрядна частина складнопідрядного речення відокремлюється комами з обох боків.
235. «Розглянь репродукції картин (художник Ніка Гольц)».	88		Уміщено не репродукції картин, а книжкові ілюстрації відомого ілюстратора Ніки Гольц.
236. «Полічи усно скільки дев'яток потрібно майстру».	88-89	«Полічи усно, скільки дев'яток потрібно майстру».	Пропущено кому в складнопідрядному реченні перед «скільки».
237. «Згадайся, які це числа?»	89	«Згадайся, які це числа».	Це речення не питальне, а отже, знак питання в кінці не потрібний.
238. «Заміни, де це можливо, дію додавання множенням, а дію множення додаванням».	91	«Заміни, де це можливо, дію додавання множенням, а дію множення — додаванням».	Пропущено тире.
239. «Два комп'ютерних диски коштують 8 грн, а флешка — 60 грн. На скільки флешка дорожча за диск?»	106		Комп'ютерні диски можуть бути різні (зокрема, жорсткі), а «флешка» — це розмовна (просторічна) назва флеш-накопичувачів.
240. «Для гри у «Брейн-ринг» учнів класу розділили на 4 команди. Скільки дітей у кожній команді, якщо в класі 28 учнів?»	120		За правилами гри «Брейн-ринг», у складі команди може бути не більше 6 осіб. А із задачі виходить, що 7.
241. «У п'яти хлопців є 25 дисків, порівну в кожного. А в Оленки — 3 такі диски. На скільки більше дисків у кожного хлопчика, ніж в Оленки?»	123		Знову ці загадкові <i>диски</i> .
242. «Татусь купив Віті на день народження лижі. Сніг випав у грудні. Скільки місяців чекав снігу Віті, якщо його день народження був у травні?»	128	«Татусь купив Віті на день народження лижі. Сніг випав у грудні. Скільки місяців чекав снігу Віті, якщо його день народження був у травні?»	Звідки походить хлопчик на ім'я Віті?
243. «У скільки разів більше качок ніж лебедів плавало на озері?»	133	«У скільки разів більше качок, ніж лебедів, плавало на озері?»	Пропущено коми.
244. «У скільки разів більше помідорів, ніж огірків збрала мама?»	144	«У скільки разів більше помідорів, ніж огірків, збрала мама?»	Пропущено коми.
245. «В автобус зайшло к дорослих, а дітей у 8 разів більше».	146	«В автобус зайшло к дорослих, а дітей — у 8 разів більше».	Пропущено тире.
246. «На скільки більше дітей, ніж дорослих облив хлопчик?»	156	«На скільки більше дітей, ніж дорослих, облив хлопчик?»	Пропущено кому.
247. «Визнач довжину шляху, що пролетів метелик?»	157	«Визнач довжину шляху, що пролетів метелик».	Це речення не питальне, а отже, знак питання в кінці не потрібний.